

УДК 338.432:[631.146.6+658.153]

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ОЦІНКИ ФОРМУВАННЯ МАЙНА ТА ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

І.М. Назаренко, к.е.н., доц.

Сумський національний аграрний університет, Суми, Україна

Назаренко І.М. Методичний підхід щодо оцінки формування майна та достатності капіталу підприємств аграрного сектору.

У статті проаналізовано методичний підхід щодо оцінки майна та достатності капіталу підприємств аграрного сектору. Визначено основні зв'язки між активами та джерелами їх формування у відповідності до структури діючих форм річної фінансової звітності. Виокремлено ключові показники, які доцільно використовувати для аналізу джерел утворення майна підприємства та визначення достатності капіталу. Запропоновано відповідні вдосконалення методики розрахунку показників у зв'язку з трансформацією форм річної фінансової звітності.

Ключові слова: актив, власні необоротні активи, власні оборотні активи, довгострокові зобов'язання, достатність капіталу, капітал, майно, ліквідність, необоротні активи, оборотні активи, пасив, платоспроможність, поточні зобов'язання

Назаренко И.Н. Методический подход к оценке формирования имущества и достаточности капитала предприятий аграрного сектора.

В статье проанализирован методический подход относительно оценки имущества и достаточности капитала предприятий аграрного сектора. Определены основные связи между активами и источниками их формирования в соответствии со структурой действующих форм годовой финансовой отчетности. Выделены ключевые показатели, которые целесообразно использовать для анализа источников формирования имущества предприятия и определения достаточности капитала. Предложены соответствующие усовершенствования методики расчета показателей в связи с трансформацией форм годовой финансовой отчетности.

Ключевые слова: актив, собственные необоротные активы, собственные оборотные активы, долгосрочные обязательства, достаточность капитала, капитал, имущество, ликвидность, необоротные активы, оборотные активы, пассив, платежеспособность, текущие обязательства

Nazarenko I.M. Methodical approach in relation to estimation of forming of property and sufficientness of capital of enterprises in agrarian sector.

The article deals with methodical approach in relation to the estimation of property and sufficientness of capital of enterprises agrarian sector. It's analysed basic connections between assets and sources of their forming in accordance to the structure of the factual annual financial reporting forms. It's distinguished the key indexes that are expedient for analysing sources formation of property of enterprise and determination of sufficientness of capital. It's offered the corresponding perfections of methodology of calculation of indexes in connection with transformation of the annual financial reporting forms.

Keywords: asset, own inconvertible assets, own circulating assets, long-term debt, sufficientness of capital, capital, property, liquidity, inconvertible assets, circulating assets, passive, solvency, current liabilities

В сучасних умовах господарювання з метою прийняття ефективних управлінських рішень важливого значення набуває діагностика діяльності підприємства, ключовою складовою якої являється аналіз.

На сьогодні підприємства істотно відчують нестачу фінансових ресурсів. Домінуючим ресурсом, який забезпечує здійснення виробничо-господарської діяльності, джерелом утворення майна є капітал. Даний показник – об'єкт вивчення різних галузей економічної науки: економічної теорії, економіки, бухгалтерського обліку, економічного аналізу, фінансового та стратегічного менеджменту.

Поряд з цим, досліджувана проблематика являється постійно актуальною, адже передумовою прийняття виважених, фундаментальних управлінських рішень являється детальний, ґрунтовний аналіз майна та джерел їх утворення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблематиці аналізу майнового стану суб'єктів господарювання і джерелам їх фінансування присвятили свої наукові праці І.О. Бланк, Г.О. Крамаренко, Л.О. Рубан, Г.В. Савицька, Н.П. Шморгун, О.Є. Чорна, Ю.С. Цал-Цалко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Базуючись на фундаментальній платформі вчених-аналітиків, слід зазначити, що на сьогодні існує значна кількість повністю не вирішених питань, що створює об'єктивну необхідність детального дослідження.

Метою статті є аналіз теоретичних основ оцінювання джерел формування майна суб'єкта господарювання та виокремлення пріоритетного методичного підходу, актуального для застосування сільськогосподарськими підприємствами в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Важливою складовою управління являється підвищення ефективності формування фінансово-майнового потенціалу підприємства. В основі аналізу даного потенціалу повинна лежати оцінка складу, структури майна підприємства і визначення джерел його фінансування.

Взагалі, у сучасних економічних теоріях бізнес розглядається як система руху капіталу, який може бути виражений у трьох формах: грошовій, товарній і виробничій. Роль аналізу фінансового

стану підприємства полягає головним чином в оцінці формування грошових доходів, їх раціонального розміщення і ефективного використання, а також пошуку тривалих джерел фінансування розширеного відтворювального процесу підприємства [1].

Фінансовий стан підприємств, особливо аграрного сектору, значною мірою залежить від складу майна та джерел його утворення.

Майно підприємства виступає, з одного боку, у грошовій або речовій формі, а з іншого – у формі власного або чужого. Ця неоднозначність визначається структурою балансу підприємства. Якщо дивитися з боку пасиву, то можна виділити власне майно підприємства, тобто ті речі які власники суб'єктів господарювання створюють самі собі, і чуже, що утворюється за рахунок позик [2].

Вибір джерел формування майна істотно залежить від складу активів організації. Їх можна представити у вигляді трьох груп:

- основний капітал або необоротні активи;
- постійна частина оборотних активів - незмінна частина, яка не залежить від сезонних та інших коливань обсягу операційної діяльності;
- змінна частина оборотних активів, що пов'язана із сезонним коливанням обсягу основної діяльності [3].

Доцільно наголосити, що в економічній науковій літературі існує значна кількість поглядів до виокремлення ключових підходів фінансування активів, одними з яких є консервативний, помірний та агресивний (рис. 1).

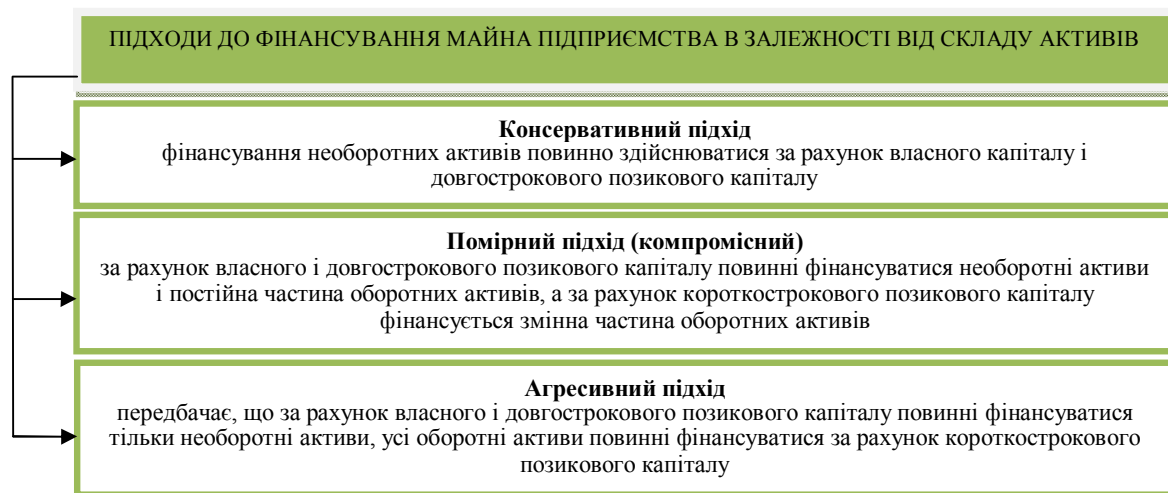

Рис. 1. Підходи до фінансування майна підприємства в залежності від складу активів [3]

Ефективна господарська діяльність потребує створення відповідних взаємозв'язків між активами та фінансовими ресурсами, залученими для їх формування. На думку Ю.С. Цал-Цалко, формування необоротних активів та частини оборотних активів щодо залишків виробничих запасів має повністю фінансуватися за рахунок джерел фінансових ресурсів власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Товарні запаси, дебіторська заборгованість і грошові кошти повинні покриватися поточними зобов'язаннями [2]. Ми погоджуємося з даним підходом, але враховуючи трансформацію форм річної фінансової звітності, зокрема форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», система взаємозв'язків між активами та пасивами потребує уточнення.

На рис. 2 представлено основні зв'язки між активами та джерелами їх формування у відповідності до діючої структури форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

У відповідності до структури діючих форм фінансової звітності, доцільно в структуру активів та джерел їх утворення включити необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття і зобов'язання, пов'язані з ними.

Згідно вимог Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, у III розділі активу балансу «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» відображається вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, що визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». У IV розділі пасиву балансу «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття» відображаються зобов'язання, що визначаються ПСБО 27 [4].

У відповідності до міжнародної практики, облік довгострокових активів, що утримуються для продажу, регулюється IFRS 5 «Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations», тобто саме активів, що утримуються для продажу, а не власне їх продаж. IFRS 5 – один зі стандартів, що підготовлені і видані IASB у межах програми конвергенції МСФЗ та Принципів бухгалтерського обліку США (GAAP) з метою зближення облікових систем і вирішення загальних завдань.

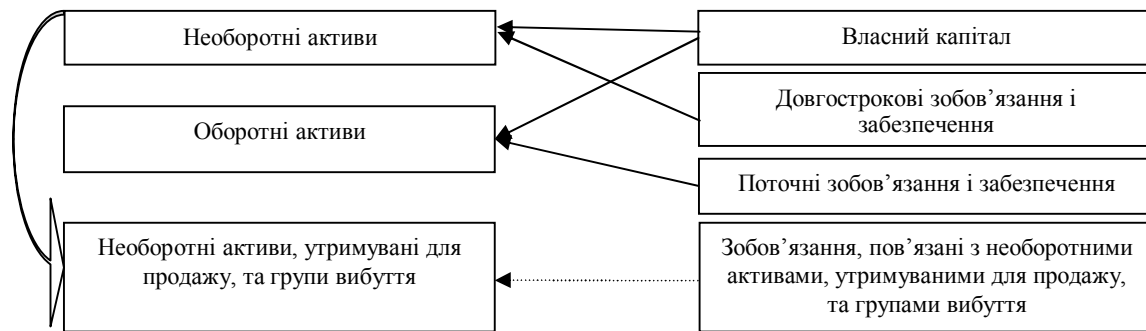

Рис. 2. Основні зв'язки між активами та джерелами їх формування у відповідності до діючої структури форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» [2]

Запроваджений з 01.01.2005 р. IFRS 5 є результатом вивчення FAS 144, виданого у 2001 році у США. Потреба у зближенні облікових стандартів, що діють у міжнародному масштабі, зі стандартами, що діють на території США, продиктована політичними й економічними реаліями сьогодення. Щодо національного обліку, то існує аналог даних стандартів, а саме П(С)БО 27 [5].

Згідно П(С)БО 27, група вибуття – сукупність активів, які плануються до продажу або відчуження в інший спосіб однією операцією, та зобов'язання, які прямо пов'язані з такими активами, що будуть передані (погашені) в результаті такої операції [6].

На рис. 3 представлено умови визнання необоротних активів та груп вибуття для продажу.

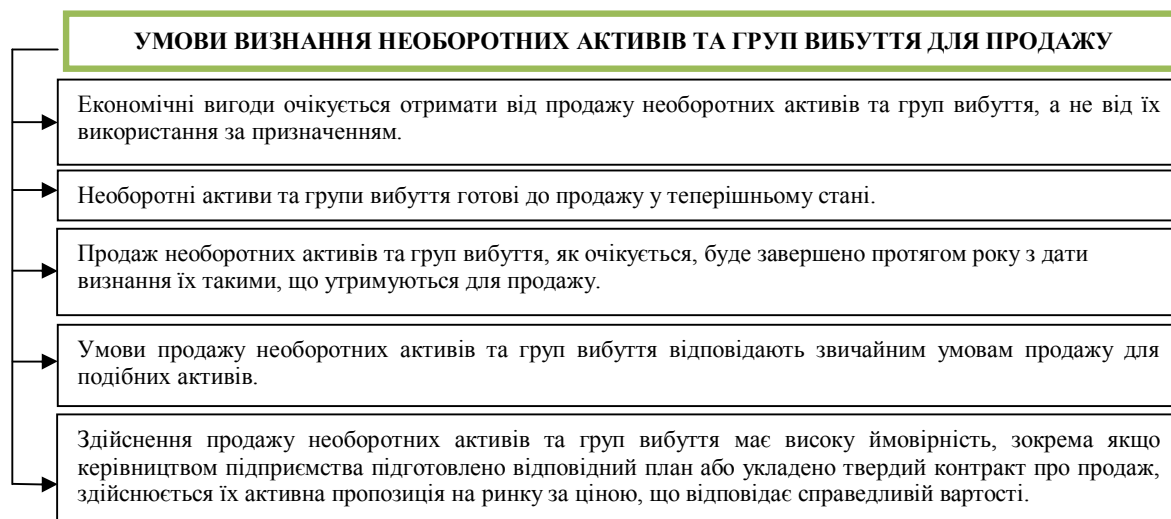

Рис. 3. Умови визнання необоротних активів та груп вибуття для продажу [6]

Придбані (отримані, у т.ч. безкоштовно) активи, які визнаються необоротними активами, утримуваними для продажу, зараховуються на баланс за вартістю придбання, яка визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [6].

Згідно МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», зобов'язання ліквідаційної групи, класифікованої як утримувана для продажу (тобто необоротні активи та групи вибуття), подаються у звіті про фінансовий стан окремо від інших зобов'язань. Такі активи і зобов'язання не згортаються і надаються як єдина сума. Основні класи активів та зобов'язань, класифікованих як утримувані для

продажу, розкриваються окремо у звіті про фінансовий стан [7].

Облік необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, ведеться на субрахунок другого класу рахунків «Запаси», а саме на субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу». На субрахунок 680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу» ведеться облік визнаних відповідно до ПСБО 27 зобов'язань, прямо пов'язаних з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу. Тобто, дані зобов'язання відносяться до поточних [8].

З зазначеного можемо зробити висновок, що необоротні активи, утримувані для продажу, та

групи вибуття доцільно відносити до оборотних активів, а зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття – до поточних зобов'язань. Відповідно, при здійсненні аналізу майнового стану суб'єкта господарювання доцільно даний факт враховувати. На основі проведеного аналізу літературних джерел встановлено, що в науковців не існує однозначного погляду стосовно врахування даних активів та зобов'язань при проведенні розрахунку відповідних коефіцієнтів, оскільки одні вчені вважають, що не потрібно в розрахунок включати суми по даних статтях, а інші навпаки – пропонують.

Також одним з дискусійних моментів при проведенні оцінки формування майна та достатності капіталу підприємств аграрного сектору є питання врахування значень статей форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан) – «Витрати майбутніх періодів» та «Доходи майбутніх періодів», оскільки раніше вони являлися окремими розділами форми 1, а на сьогодні – це складові відповідних розділів.

У статті «Витрати майбутніх періодів» відображаються витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.

У статті «Доходи майбутніх періодів» відображаються доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів.

Беручи за основу наукові погляди Л.О. Рубан [9], вважаємо за доцільне витрати майбутніх періодів (складову оборотних активів) відносити до активів, які повільно реалізуються, а доходи майбутніх періодів (складову поточних зобов'язань та забезпечень) відносити до короткострокових пасивів, які підлягають поверненню протягом звітного періоду (12 місяців).

Доцільно наголосити, що в результаті трансформації форм річної фінансової звітності вдосконалення потребує методика розрахунку показників оцінки формування майна та достатності капіталу суб'єкта господарювання. В діючих нормативних документах [16, 17] алгоритм розрахунку відповідних показників представлено навіть без внесення коректив у код рядків згідно діючої форми фінансової звітності. Деякі вчені-аналітики внесли корективи, але без врахування трансформації складових статей звітності (тобто статей, які були додатково введені або перенесені у відповідні розділи).

З метою поглибленого розуміння переліку статей балансу, які потрібно враховувати для розрахунку відповідних коефіцієнтів, необхідно провести групування активу за ступенем ліквідності, а пасиву – за терміном погашення. В табл. 1 представлено групування статей балансу для зручної адаптації методики розрахунку відповідних показників вимогам діючого законодавства.

В процесі проведення наукового дослідження доцільно акцентувати увагу на показниках двох напрямків:

- показники, які відображають формування майна підприємства;
- показники, які характеризують достатність капіталу.

Розглянемо детально методику розрахунку даних фінансових індикаторів з урахуванням останніх трансформаційних змін річної фінансової звітності.

Аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що на сьогодні не існує однозначного підходу до переліку фінансових індикаторів, які характеризують конкретні джерела формування майна підприємства.

На думку Ю.С. Цал-Цалко, показниками, які характеризують джерела утворення необоротних активів, є власні необоротні активи та залучені необоротні активи [2].

Частку необоротних активів, утворених за рахунок власного капіталу, визначає показник власні необоротні активи (власний необоротний капітал) (ВНА):

$$\text{ВНА} = (\text{НА} - \text{ДЗ}) : \text{НА}, \quad (1)$$

де НА – необоротні активи;

ДЗ – довгострокові зобов'язання.

Інформацію про частку необоротних активів, які сформовані за рахунок залученого капіталу, можна отримати за допомогою показника залучені необоротні активи (залучений необоротний капітал) (ЗНА):

$$\text{ЗНА} = \text{ДЗ} : \text{НА} \quad (2)$$

Доцільно акцентувати увагу, що при розрахунку даних показників обов'язково повинна виконуватися наступна умова:

$$\text{ВНА} + \text{ЗНА} = 1, \quad (3)$$

Показником, що характеризує забезпеченість підприємства власними оборотними коштами є власні оборотні активи (власний оборотний капітал) (ВОА) [2, 10, 11]:

$$\text{ВОА} = (\text{ВК} - \text{НА}) / (\text{ОА} + \text{НАУПГВ}), \quad (4)$$

або

$$\text{ВОА} = \text{ВК} - \text{НА}, \quad (5)$$

де ВК – власний капітал;

ОА – оборотні активи;

НАУПГВ – необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Даний показник характеризує ступінь захищеності власного капіталу в формуванні оборотних активів [11]. Його абсолютна величина, як міра ліквідності, може бути використана в співвідношенні з такими показниками, як розмір активів; обсяг реалізації та ін.

Взагалі, чистий оборотний капітал асоціюється з працюючим капіталом (Working Capital). Динаміка його розміру і склад в значній мірі визначає поточний фінансовий стан організації, її здатність відповідати по зобов'язанням перед партнерами по бізнесу, державою, засновниками, працівниками; здатність забезпечити стабільність виробництва.

Таблиця 1. Групування статей активу балансу за ступенем ліквідності та статей пасиву за терміном погашення [2, 9]

Активи		Пасиви	
Найбільш ліквідні активи	— гроші та їх еквіваленти; — поточні фінансові інвестиції	Постійні пасиви	— власний капітал
Активи, що швидко реалізуються	— дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги; — дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами; — дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом; — інша поточна дебіторська заборгованість; — інші оборотні активи	Термінові пасиви	— кредиторська заборгованість та кредити, термін сплати яких настав
Активи, що повільно реалізуються	— запаси; — поточні біологічні активи; — витрати майбутніх періодів; — необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	Короткострокові пасиви	— короткострокові кредити та позики, інші кредити та позики, що підлягають поверненню протягом 12 місяців з дати балансу; — поточні забезпечення; — доходи майбутніх періодів; — інші поточні зобов'язання; — зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття
Активи, що важко реалізуються	— нематеріальні активи; — незавершені капітальні інвестиції; — основні засоби; — інвестиційна нерухомість; — довгострокові біологічні активи; — довгострокові фінансові інвестиції; — довгострокова дебіторська заборгованість; — відстрочені податкові активи; — інші необоротні активи	Довгострокові пасиви	— відстрочені податкові зобов'язання; — довгострокові кредити банків; — інші довгострокові зобов'язання; — довгострокові забезпечення; — цільове фінансування

Управління чистим оборотним капіталом передбачає: оптимізацію виробничих і складських запасів; ретельний відбір замовників і контроль за дебіторською заборгованістю; ретельний відбір постачальників і отримання пільгових умов постачання; складання і виконання графіку платежів та надходжень [12].

Для оцінки забезпеченості оборотних активів власними обіговими коштами розраховують коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами (Квоб), який характеризує співвідношення між власними оборотними коштами і оборотними активами:

$$\text{Квоб} = \text{ВОА} : (\text{ОА} + \text{НАУПГВ}), \quad (6)$$

Даний показник характеризує співвідношення власних оборотних коштів і оборотних активів. Тобто свідчить, яка частка оборотних активів формується за рахунок власних або власних і прирівняних до них фінансових ресурсів підприємства. Чим вище значення даної частини, тим безпечніша господарська діяльність [2]. Мінімальний розмір власних обігових коштів повинен складати 10% від оборотних активів. Рекомендоване значення – 50-70% від розміру оборотних активів [3].

Г.О. Крамаренко та О. Є. Чорна [10] вважають, що одним з ключових показників стійкості фінансового стану є забезпеченість запасів і витрат власними джерелами формування (Кззв).

Даний коефіцієнт визначається відношенням суми власних оборотних коштів до вартості матеріальних запасів і витрат:

$$\text{Кззв} = \text{ВОА} : (\text{З} + \text{НА} + \text{ПБА} + \text{ВМП}), \quad (7)$$

де З – загальна сума матеріальних запасів;

ПБА – поточні біологічні активи;

ВМП – витрати майбутніх періодів.

Показник характеризує достатність забезпечення матеріальних запасів власними джерелами і свідчить про доцільність та необхідність залучення позикових коштів.

Отримані при розрахунку значення даного коефіцієнта можна інтерпретувати наступним чином:

— якщо $\text{Кззв} > 1$ – підприємство має абсолютну фінансову стійкість;

— якщо $\text{Кззв} = 1$ – підприємство має достатню фінансову стійкість;

— якщо $\text{Кззв} < 1$ – підприємство має нестійкий фінансовий стан [10].

Для визначення частини власних коштів підприємства, які перебувають в мобільній формі і дозволяють вільно маневрувати даними коштами, потрібно розрахувати коефіцієнт маневреності (Км):

$$\text{Км} = \text{ВОА} : \text{ВК}, \quad (8)$$

Оптимальне значення даного коефіцієнта повинне знаходитися в межах 0,5. Позитивною

являється тенденція до збільшення, що засвідчуватиме ступінь зростання маневреності, тобто збільшення частки власних коштів в мобільній формі у складі власного капіталу [10].

Домінантну позицію в дослідженні майна підприємства займає показник «чисті активи».

Згідно П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», чисті активи – активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань [13].

Аналіз економічної літератури дозволяє зробити висновок, що на сьогодні існує значна кількість підходів до методики розрахунку чистих активів. У відповідності до Методичних рекомендацій щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств чисті активи розраховуються наступним чином:

$$ЧА = А - З, \quad (9)$$

де ЧА – чисті активи;

А – активи;

З – зобов'язання підприємства [14].

Взагалі, розрахунок чистих активів підприємства аналогічний до методики розрахунку власного капіталу – $ВК = А - З$.

Чисті активи і власний капітал – поняття рівнозначні, оскільки, скільки в пасиві відображено власного капіталу, на стільки ж активи можна назвати чистими. Власний капітал – це втілені в чистих активах кошти підприємства [15]. При цьому, в фінансовій звітності, зокрема в формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», чисті активи відображаються в активі, а власний капітал – в пасиві.

У відповідності до ст. 144 Цивільного кодексу України, показник чистих активів потрібно обов'язково порівняти з розміром зареєстрованого капіталу.

Результати порівняння можна інтерпретувати наступним чином:

— якщо $ЧА < З(П)К$; $ЧА < 0$ – діяльність підприємства за період дослідження була збитковою;

— якщо $ЧА = З(П)К$ – діяльність підприємства за період дослідження була збитковою, але за рахунок інших складових власного капіталу (резервного капіталу та капіталу у дооцінках (дооцінки необоротних активів)) чисті активи мали позитивне значення, рівне зареєстрованому капіталу;

— $ЧА > З(П)К$ – діяльність підприємства за період дослідження була прибутковою, в разі необхідності проводилася дооцінка необоротних активів і фінансових інструментів; засновниками на безкоштовній основі було здійснено внесення необоротних активів, понад зареєстрований капітал.

Не менш важливою складовою оцінки майнового стану являється аналіз показників достатності капіталу в діючих нормативних документах [16, 17] чітко не виокремлено перелік конкретних показників, які характеризують достатність капіталу і навіть не наведено інтерпретацію поняття «достатність».

Згідно Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні визначення платоспроможності банку здійснюється через достатність капіталу [18].

На нашу думку, даний підхід необхідно застосовувати для підприємств інших галузей економіки, наприклад, аграрного сектору. Відповідно, достатність капіталу доцільно інтерпретувати як здатність підприємства покривати витрати, пов'язані з здійсненням фінансово-господарської діяльності. Сукупність показників даного блоку характеризуватиме рівень забезпеченості (достатності) власним капіталом для формування майна, захисту інтересів засновників, підприємства, банків, держави (суспільства), постачальників та підрядників, працівників підприємства, інших кредиторів. Тобто дані показники характеризуватимуть рівень фінансової безпеки господарюючого суб'єкта.

Наукові підходи до визначення достатності капіталу підприємств аграрного сектору повинні базуватися на сукупності індикаторів (показників), які характеризують платоспроможність та ліквідність.

Платоспроможність – це можливість наявними грошовими фінансовими ресурсами своєчасно погасити свої платіжні зобов'язання [19]. Ліквідність – здатність підприємства швидко погашати свою заборгованість; характеризує готовність і швидкість, з якою оборотні активи можуть бути перетворені на грошові в результаті їх реалізації [10].

Сутність економічних категорій «ліквідність» і «платоспроможність» обумовлюється тим, що перша передбачає спроможність поточних активів підприємства, визначених об'єктами платіжних засобів, перетворюватись в грошову форму або безпосередньо бути майном для виконання всіх необхідних розрахунків у міру настання їх строку, а друга – здатність господарюючої системи вчасно і повністю виконувати свої зобов'язання [2].

Ліквідність підприємства можна проаналізувати за допомогою наступної групи коефіцієнтів покриття, швидкої ліквідності та абсолютної ліквідності [16].

Коефіцієнт покриття (K_p) характеризує достатність коштів для погашення своїх боргових зобов'язань:

$$K_p = (OA + НАУПГВ) : (ПЗЗ + ЗНАУПГВ), \quad (10)$$

де ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, ЗНАУПГВ – зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття.

Нормативне значення даного коефіцієнту повинне бути більше 1.

Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{шл}$) потрібно розраховувати наступним чином:

$$K_{шл} = (OA - З - В_{мп} - НАУПГВ) : (ПЗЗ + ЗНАУПГВ), \quad (11)$$

де $V_{мп}$ – витрати майбутніх періодів,

ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення. Значення даного показника характеризує платіжні можливості суб'єкта господарювання погасити поточні зобов'язання за рахунок

ліквідних активів та активів, які швидко реалізуються за умови своєчасності розрахунків дебіторів. Нормативне значення показника повинне коливатися в межах 0,6-0,8.

Важливим показником являється коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл):

Кабл = (ГК + ПФІ) : (ПЗЗ + ЗНАУПГВ), (12)
де ГК – гроші та їх еквіваленти;

ПФІ – поточні фінансові інвестиції.

Даний показник характеризує яку частку поточних зобов'язань та забезпечень суб'єкт господарювання може терміново погасити за рахунок найбільш ліквідних активів. Для нормального функціонування підприємства він повинен бути більше нуля і в динаміці мати тенденцію до збільшення.

Достатність капіталу підприємства можна проаналізувати за допомогою показників автономії (платоспроможності) та фінансування.

Частку власних коштів власників підприємства у загальному розмірі капіталу характеризує коефіцієнт автономії (платоспроможності) (Кпл):

$$\text{Кпл} = \text{ВК} : \text{П}, \quad (13)$$

де П – підсумок пасиву балансу.

Тобто, даний індикатор показує частку власного капіталу в загальній сумі джерел капіталу підприємства. Така частка має коливатися в межах 50-100% [20].

Для поглибленого розуміння достатності капіталу, необхідно проаналізувати структурне співвідношення власного та залученого капіталу

підприємства, тобто розрахувати коефіцієнт фінансування (Кф):

$$\text{Кф} = (\text{ДЗЗ} + \text{ПЗЗ} + \text{ЗНАУПГВ}) : \text{ВК} \quad (14)$$

Коефіцієнт фінансування надає інформацію про частку власних засобів у загальному обсязі джерел фінансування підприємства. Даний індикатор характеризує забезпеченість заборгованості власними коштами [10]. Нормативне значення даного показника повинне бути менше одиниці і в динаміці мати тенденцію до зменшення.

Висновки

Проведені дослідження дають підстави зробити висновок, що в економічній літературі існує значна кількість наукових підходів та методик аналізу капіталу, які узагальнюють та відображають багатоаспектну гаму показників (коефіцієнтів), що визначають діючі тенденції фінансового стану та окреслюють майбутні перспективи. В складних фінансових умовах пріоритетного значення повинні набувати показники, які характеризують джерела фінансування майна суб'єкта господарювання, а також показники, які відображають достатність капіталу, адже на сьогодні, перед керівниками гостро постає питання пошуку джерел фінансування діяльності підприємства. Відповідно, оцінка формування майна та достатності капіталу підприємств являється необхідною умовою виваженого прийняття ефективних управлінських рішень.

Список літератури:

1. Лиференко Г.Н. Финансовый анализ предприятия: учебное пособие / Г.Н. Лиференко. – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – 160 с.
2. Цал-Цалко Ю.С. Финансовый анализ: підручник / Цал-Цалко Ю.С. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
3. Васильева Л.С. Финансовый анализ: учебник / Л.С. Васильева, М.В. Петровская. – М.: КНОРУС, 2006. – 544 с.
4. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [Електронний ресурс]: затв. Наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. № 433. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/2cid010035.html>.
5. Грачова Р. Вивчаємо МСФЗ: Активи, що утримуються для продажу [Електронний ресурс] / Р. Грачова. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/1cid02712.html>.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. № 617. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03>.
7. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність: подання IASB»: стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_023.
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. № 291. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
9. Рубан Л.О. Особливості аналізу фінансового стану підприємств за сучасною формою балансу / Л.О. Рубан // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Х., 2015. – № 26 (1135). – С. 103-107.
10. Крамаренко Г.О. Финансовый анализ: підручник / Крамаренко Г.О., Чорна О.С. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.

11. Ефимова О.В. Финансовый анализ / О.В. Ефимова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во «Бухгалтерский учет», 1992. – 352 с.
12. Ионова А.Ф. Финансовый анализ: учебник / А.Ф. Ионова, Н.Н. Селезнева. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 624 с.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України 07.07.99 р. № 163. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.
14. Методичні рекомендації щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств [Електронний ресурс]: рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку 17.11.2004 р. № 485. – Режим доступу: http://www.ts.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=225425&base=1.
15. Грачева Р.Е. Просто баланс: учебник бухгалтера / Р.Е. Грачева; рук. проекта М. Захарко; вып. ред. И.Н. Тищенко. – К.: Галицкие контракты, 2005. – 414 с.
16. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій (крім комерційних банків) [Електронний ресурс]: протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. № 99. – Режим доступу: <http://www.pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=18&ArtID=423>.
17. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 14 лютого 2006 р. № 170. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06/page3>.
18. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків України [Електронний ресурс]: Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
19. Савицкая Г.В. Экономический анализ: учеб. / Г.В. Савицкая. – 11-е изд., испр. и доп. – М.: Новое знание, 2005. – 651 с.
20. Шморгун Н.П. Финансовый анализ : навчальний посібник / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. – К.: ЦНІ, 2006. – 528 с.

Надано до редакції 26.11.2015

Назаренко Інна Миколаївна / Inna M. Nazarenko
innan778@ukr.net

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Методичний підхід щодо оцінки формування майна та достатності капіталу підприємств аграрного сектору [Електронний ресурс] / І. М. Назаренко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 6 (22). – С. 127-134. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n6.html>